

Спадчына

У ЧАКАННІ МУЗЕЯ І З НОВЫМ АЛТАРОМ

Старажытны Брыгіцкі манастыр XVII стагоддзя ў Гродне рыхтуецца прадставіць свае экспанаты ў новай музейнай зале

Пакуль экспазіцыя знаходзіцца ў чатырох невялікіх пакоях падвальнага памяшкання. Тут захоўваюцца рэчы, якія некалі належалі манахіям-брыгіткам, а затым — назарацянкам. Сярод экспанатаў — кнігі, абрадавыя і бытавыя прадметы, карціны і нават сельскагаспадарчыя прылады. Пасля таго як у манастыры завершыцца рэканструкцыя, усе рэчы трапяць у прасторную і прыстасаваную для гэтага залу.

Там быў фамільны склеп...

Сапраўды, захоўваць старажытныя прадметы, якім да трохсот гадоў, у падземным склепе даволі складана. Для таго каб падтрымліваць мікраклімат, тут працуе спецыяльны кандыцыянер. Але пакойчыкі вельмі малыя, таму групе з 20-30 чалавек тут цеснавата. Ды і святла не хапае, каб добра разгледзець усе экспанаты. А яны на самрэч даволі цікавыя.

Каб іх убачыць, трэба спусціцца па крутой лесвіцы ў гэты самы склеп. Падвал цалкам адноўлены, атынкаваны. Але адзін пакой застаўся ў першапачатковым выглядзе. Яго ачысцілі адмысловым растворам, які дазволіць доўгі час захоўваць памяшканне ў такім стане, і дасць уяўленне, як выглядаў склеп падчас пабудовы. Тут відаць старажытную кладку, у асноўным цагляная, хоць фундамент у тыя часы звычайна клалі з камянёў, бо тады ён больш трывалы. Аказваецца, цэгла выраблялася на самой будоўлі і была высокай якасці. Цікава, што кладка сыходзіцца зверху ў адну лінію без усякіх падпорок. Разам з цаглянамі можна ўбачыць яшчэ і вялікія камяні, бо ўсё падзямелле — гэта фундамент касцёла. Для чаго зроблены гэты склеп? Паколькі тэрыторыя комплексу

бацькоў пабудоваць у Гродне гэты манастыр. Пасля вайны астанкі былі вывезены, а куды — невядома. Захавалася толькі частка надмагільных пліт.

Храм — дыспансер — храм

Увогуле Брыгіцкі манастыр — гэта цэлы комплекс у гістарычнай частцы горада. У яго складзе — сам манастыр брыгітак, касцёл Дабравешчання Найсвяцейшай Панны Марыі і драўляны лямус. Захавалася частка былой высокай сцяны і адной вежы. А вось прыгожая брама да нашых часоў не дайшла, як і высокая вежа-званіца. Яе знеслі, каб пашырыць

XX стагоддзя насельнікамі манастыра сталі назарацянкі. У 1950-х гадах манастырскі комплекс стаў уласнасцю горада, тут уладкавалі дзіцячы сад, а праз некаторы час былыя манастырскія пакоі абсталявалі пад псіханеўралогічны дыспансер. Але было зразумела, што помнік архітэктуры XVII стагоддзя патрабуе рэканструкцыі. Гэтую місію вырашыла ўзяць на сябе Гродзенская каталіцкая епархія. Ёй і быў перададзены Брыгіцкі манастыр роўна 30 гадоў таму. Дарэчы, справа гэтая была не такая простая. Пасля ўзгаднення з мясцовымі ўладамі прадстаўнікі епархіі ездзілі ў Маскву, дзе атрымалі канчатковую згоду. Фотаздымкі з навішай гісторыі манастыра складаюць невялікую экспазіцыю

Некаторыя карціны патрабуюць рэстаўрацыі, на іх ёсць парэзы і іншыя дэфекты.

У падвале знаходзяцца і некаторыя прадметы з драўлянага лямуса — гаспадарчай пабудовы, дзе захоўваліся прылады працы і харчовыя запасы. Напрыклад, старажытная сеялка, дзе паміж двума коламі прычэплена каробка для насення. Дарэчы, сам лямус, пабудаваны без адзінага цвіка, цяпер таксама на рэканструкцыі. Ідуць вельмі складаныя работы па яго захаванні — давялося нават з дапамогай крана падымаць будынак, каб ён стаяў роўна. Работы вядуцца сумесна з польскім бокам.

Адным з каштоўных экспанатаў музея лічыцца адзенне, у якім сюды прывезлі з Ватыкана мошчы святога Клімента. Ён быў воінам рымскай арміі і загінуў за хрысціянскую веру. Папа Рымскі падараваў мошчы гродзенскаму староству, каб горад меў свайго ахоўніка. Цяпер адзенне знаходзіцца ў музеі, а самі мошчы ў рыцарскіх даспехах утрымліваюцца ў шклянным саркафагу каля алтара касцёла.

У падвальных пакоях можна ўбачыць некалькі сакратэраў, стары тэлефон, канцылярскія і медыцынскія прылады. Усе гэтыя рэчы захоўваліся самімі манахіямі. Пры перадачы манастыра Гродзенскай каталіцкай епархіі прадметы вярнулі. Праўда, не ўсе. Некаторыя сталі экспанатамі Гродзенскага музея гісторыі рэлігіі. Значная колькасць ікон і выяў святых пасля рэстаўрацыі ў Эрмітажы знаходзіцца ў Нацыянальным мастацкім музеі ў Мінску, у тым ліку і партрэты сям'і Весялоўскіх — фундатараў касцёла.

Брыгіцкі манастыр папулярны сярод турыстаў. А гіды-валанцёры ахвотна праводзяць экскурсіі для ўсіх ахвотных. У мінулыя нядзелю, напрыклад, экскурсія стала часткай урачыстасці ў храме. У гэты дзень адбылося асвячэнне новага алтара, устаноўленага замест драўлянага (той даўно знік). Алтар зроблены пад мармур у тэхніцы венецыянскай тынкоўкі з дзвюма залатымі калонамі. Што датычыцца музея, то канкрэтных тэрмінаў у касцелё назваць не бяруцца. Вядома адно — яго праект падрыхтаваны і чакае свайго здзяйснення.

Маргарыта УШКЕВІЧ,
фота аўтара.

ў адным з падвальных пакояў. Пасля рэканструкцыі яны таксама зоймуць месца ў адноўленым памяшканні.

Захаваць аўтэнтыку

Трэба сказаць, што татальная рэканструкцыя пачалася не адразу. Асноўныя работы распачалі 15 гадоў таму. За гэты час адрамантаваны касцёл. З-пад тынкоўкі ўзнавілі зграфіта — чорна-белы ўзорны «пояс» па перыметры касцёла.

Тую частку вежы, якая захавалася, таксама адновяць. А вось некаторыя тэхнічныя пабудовы і гаражы будуць знесены. Мяркуюцца надаць былым пакоям аўтэнтчны выгляд, бо многае за гэты час перабудавана і ў самым манастыры — былі зроблены перагародкі, павялічаны аконныя праёмы, з'явіліся новыя дзверы.

У манаскіх келлях будзе гасцінічны комплекс. Людзі, якія прыедуць паглядзець горад, змогуць застацца на некалькі дзён, зняць сабе пакой. Гэта будуць пакой,

стылізаваны пад тыя самыя келлі манахінь. У адной з частак хола пад высокай скляпеністай столлю размесцяць музей.

Ад глобуса да сеялкі

Што тут можна будзе ўбачыць? Вядома, усе тыя экспанаты, што цяпер знаходзяцца ў падвале. Пра іх расказала гід-валанцёр Марта Марцішэўская. Яна звярнула ўвагу на манаскую бібліятэку. Сапраўды, захавалася шмат старых кніг — амаль дзве шафы. Гэта ў асноўным рэлігійная літаратура на лацінскай, французскай, польскай і рускай мовах. Ёсць і навуковая. Захаваўся нават стары глобус. Менавіта сёстры-назарацянкі арганізавалі ў Гродне школу для дзяўчынак, якая потым стала гімназіяй. Зараз гэта адзін з галоўных карпусоў Гродзенскага дзяржаўнага ўніверсітэта.

У падвале захоўваецца шмат ікон і карцін з вобразамі святых. Вядома толькі адна аўтарка — гэта настаяцельніца сясцёр-назарацянцаў, хоць яе работы і не падпісаны.

была абнесена высокай мураванай агароджай, а сёстры-брыгіткі вялі адасобленае жыццё, падвал стаў месцам іх пахавання. Тут знаходзіліся і астанкі заснавальнікаў манастыра: князёў Весялоўскіх і іх прыёмнай дачкі Грызельды — менавіта яна прасіла

дарогу. Нейкім чудам ацалёў звон ад вежы. Ён нават мае ўласнае імя — Себасцьян. Цяпер звон уладкаваны каля касцёла, і кожны, хто пажадае, можа пазваніць у яго.

За амаль 370-гадовую гісторыю тут адбылося нямала змен. Пасля ордэна брыгітак у пачатку